

ÅRSMELDING 2008

BARNEHUSET **BERGEN**

Sogn & Fjordane, Hordaland og Rogaland

Årsmelding 2008 *Barnehuset* *Bergen*

Kristin Konglevoll Fjell

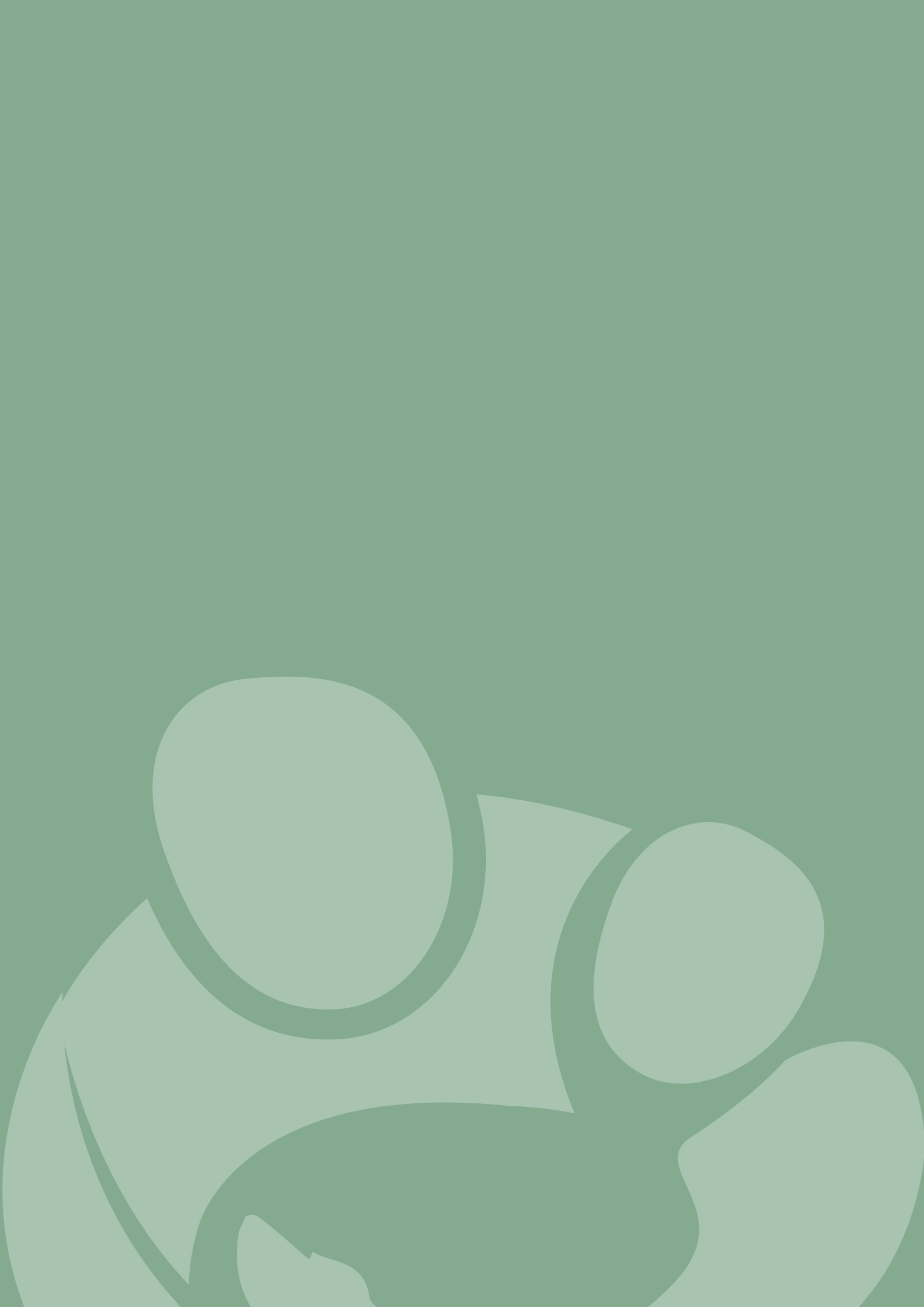
Eirin Baugstø

Reidun Dybsland

Marion Ophaug

Henry Molvær

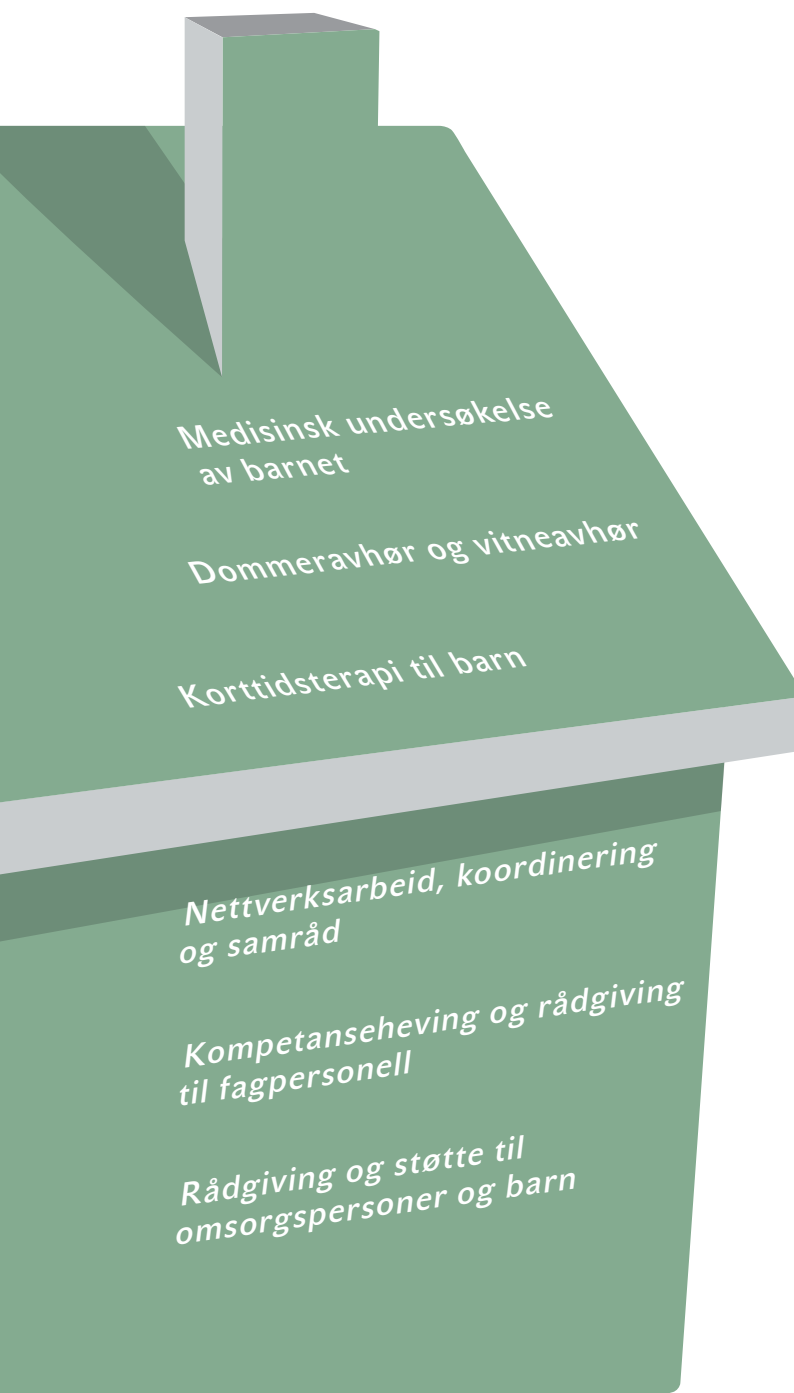
Tore Landro

Innhold

1. Innledning	9
2. Historikk og mandat	11
Barnehusene i Norge og bakgrunnsinformasjon for opprettelsen	11
Mandat og føringer	11
3. Organisering	15
Nasjonal organisering	15
Ressurssituasjon	16
Tilsatte i Barnehuset Bergen	16
4. Faglig tilbud	19
Målsetting	19
Lokaliteter	19
Barneavhør	19
Informasjon og rådgiving	20
Behandling og støttesamtaler	21
Nettverksarbeid, koordinering og samråd	22
Medisinsk undersøkelse	25
Kompetanseutvikling	26
5. Statistikk	29

6. <i>Utfordringer</i>	35
Behov for lov- og forskriftsendringer	35
Tid fra anmeldt sak til avholdt dommeravhør – overskridelse av lovpålagt frist	36
Rettssikkerhet for de minste barna og psykisk utviklingshemmede	37
Bruk av Barnehuset i regionen	38
7. <i>Planer fremover</i>	41
Forskning	41
Evaluerings	41
Oppfølging og behandling	41
Utvikling på nasjonalt plan	42
Nødvendige lovendringer	42
Utprøving av videooverføring til tingrettene	42

Medisinsk undersøkelse
av barnet

Dommeravhør og vitneavhør

Korttidsterapi til barn

Nettverksarbeid, koordinering
og samråd

Kompetanseheving og rådgiving
til fagpersonell

Rådgiving og støtte til
omsorgspersoner og barn

The background is a solid medium green color. In the upper left quadrant, there are several overlapping, organic, light green shapes that resemble stylized leaves or water droplets. These shapes vary in size and orientation, creating a layered effect. The rest of the background is a uniform medium green.

1

Innledning

BARNEHUSET BERGEN gir med dette ut sin første årsmelding etter å ha vært i virksomhet i vel et år. Offisiell åpning av det første Barnehuset i Norge var 1. november 2007 og de første barna kom til Barnehuset januar 2008.

Vi har fått viktige bidrag, kunnskap og erfaring fra USA, Island og Sverige. Den store fordelen med Norges innføring av Barnehus er det sterke tverrdepartementale engasjement og fullfinansieringen gjennom statsbudsjettet. Barnehusene ble lagt under Justisdepartementet og man valgte en løsning med administrativ tilknytting til politidistriktet.

Årlig utsettes ett stort antall barn for overgrep. Endel av disse Barna og deres omsorgspersoner har på ulike vis vært i kontakt med Barnehuset og våre samarbeidspartnere. De har vært tatt imot i langt mer barnevennlige omgivelser enn de tidligere ville ha møtt om de hadde vært i samme situasjon. Politipåtalemyndighet, dommere, lokalt hjelpeapparat og ikke minst kommunal barneverntjeneste har jobbet

sammen med Barnehuset og de ulike familiene i disse sakene.

Tilbakemeldinger fra barn og familier er gode, men en grundig evaluering må til for å undersøke effektene av barnehusmodellen.

Målet med årsrapporten er å dele våre erfaringer ved Barnehuset i løpet av dette første driftsåret. Innføring av en mer tverretattlig måte å arbeide på og innføring av nye rutiner gir mulighet til endring, men vil også kunne møte motstand i etablerte systemer. Barnehuset vil med sitt fokus på barnets beste også løfte frem problemstillinger som kan forbedres både i forhold til Barnehuset og våre samarbeidspartnere. Særlig viser det seg forhold rundt dommeravhørsordningen som det må ses nærmere på. Barnehuset har erfart at det desverre ofte går for lang tid mellom anmeldelse og dommeravhør. I over 70% av sakene overskrides lovens frist på to uker.

—Kristin Konglevoll Fjell, leder Barnehuset Bergen

2

Historikk og mandat

BARNEHUSENE I NORGE OG BAKGRUNNSINFORMASJON FOR OPPRETTELSEN

USA ER DE SOM har lengst erfaring med Barnehus. Over 20 års erfaring med CAC¹ (Children's Advocacy Center) i USA har ført til opprettelse av i alt over 750 Barnehus og et meget tett arbeid i tverrfaglige team i etterforskning og undersøkelse i saker angjeldende barn utsatt for overgrep. Island har vært en pådriver i europeisk samarbeid i over ti år og er en viktig internasjonal partner for Norge på dette feltet. Erfaringene fra de nevnte land og evaluering² viser en bedring på flere felt. Det klareste funnet er at det blir bedre for barnet i forhold til mottak og oppfølging.

Flere organisasjoner og politikere har over lang tid arbeidet for opprettelse av Barnehus i Norge. Fagmiljø innen barnvernet og organisasjoner har på hver sine måter bidratt til at det nå er en realitet. Særlig Redd Barna og deres rapport fra 2004³ satte fortgang i den politiske prosessen. Justisminister Knut Storberget har kjempet på barnas side i denne saken. Per dags dato er det åpnet fem barnehus i Norge og i løpet av 2009 vil det også opprettes Barnehus i Oslo. Tilbudet er da ment å være landsdekkende.

MANDAT OG FØRINGER

Vårt mandat beskrives i rapport «*Barnas hus 2006*»⁴ i tillegg til lokale prosjektrapporter og oppdragsbrev fra Justisdepartementet og Politidirektoratet. Det en-

1 *Child Abuse and Neglect* 31 (2007) 1031-1052

2 «Det blir nog bättre för barnen...» (2008) *Sociology of Law* Lund University, 1404-1030, 2008:7

3 «*Barnas Hus – et helhetlig og barnevennlig tilbud til barn som har vært utsatt for seksuelt misbruk*» (2004), Redd Barna, 46-04

4 Justis- og politidepartementet, rapport 2006, ref. G-0389B

kelte Barnehus har stor faglig frihet i oppbyggingen av Barnehus innenfor de gitte rammer og for lokale tilpasninger. En styringsgruppe bestående av de tre involverte direktorater og Domstolsadministrasjonen har ansvar for oppfølging på nasjonalt nivå.

Det er forventning om bedret rettsikkerhet for barn utsatt for overgrep og at Barnehusene skal sikre helhetlig håndtering, samt støtte og behandling i en krefase.

Målgruppen skal innbefatte barn og voksne psykisk utviklingshemmede utsatt for seksuelle overgrep, vold og som er eksponert for vold i nære relasjoner.

I fortsettelsen av årsrapporten vil det av forenklingshensyn ikke benevnes psykisk utviklingshemmede særskilt og beskrivelser av tilbud til *barnet* vil også gjelde for denne gruppen.

A large, white, stylized number '3' is centered on a solid green background. In the upper right corner, there is a faint, circular, abstract pattern in a slightly lighter shade of green, resembling a stylized leaf or a decorative swirl.

3

Organisering

BARNEHUSET HAR i underkant av 500 m² midt i Bergen sentrum. Bygget ble valgt for sin sentrale plassering i forhold til tog, buss og flybussforbindelse og at det var lett å tilpasse og bygge om lokalene.

Barnehuset Bergen er et regionalt tilbud og dekker fylkene Sogn og Fjordane, Rogaland og Hordaland. I de tre fylkene bor det 996.712 innbyggere.

Fylkene har til sammen 88 kommuner, fire politidistrikt og ti tingretter i regionen.

I 2008 hadde Barnehuset Bergen seks ansatte med ulik faglig bakgrunn fordelt på fem stillingshemler. I tillegg har Barnehuset lege og sykepleier i 20 prosents engasjement.

Barnehuset er administrativt knyttet til Hordaland politidistrikt og fungerer som egen driftsenhet under

Felles administrativ enhet (FAE). Samtlige i Barnehuset Bergen er ansatt som sivile i politiet.

NASJONAL ORGANISERING

En styringsgruppe ble opprettet 6. mars 2007 bestående av representanter fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Domstolsadministrasjonen. Styringsgruppen ledes av politidirektør Ingelin Killengreen.

Ledergruppen for Barnehusene i Norge

I siste del av 2008 ble det opprettet en gruppe bestående av de fem lederne for Barnehusene i Norge. Hovedprioritering i 2008 har vært erfaringsutveksling, felles profilering og å skape felles plattform og samarbeidsklima for Barnehusene på nasjonalt nivå.

Det er også etablert samarbeid på internasjonalt

nivå på Island i november 2008. Målet er blant annet kompetanseutveksling og lik registrering for å bygge et bedre grunnlag for fremtidig forskning. Det skal også arbeides for felles kriterier for Barnehusene i Europa. Barnehuset Bergen er representert i henholdsvis nettverksgruppen og kriteriegruppen.

RESSURSSITUASJON

De økonomiske midlene til Barnehuset er øremerket på statsbudsjettet av de tre departement, Helse og sosialdepartementet, Barne og Likestillingsdepartementet og Justis og politidepartementet. Barnehusene er lagt under Justisdepartementet og oppdraget er tillagt Politidirektoratet (POD) som også fordeler de økonomiske midlene.

Den store mengden dommeravhør er en utfordring i forhold til kapasitet både for merkantilt personell og rådgivere/psykolog. Barnehuset arbeider for ikke å bli en «flaskehals» for gjennomføring av dommeravhør. Dette har vi klart i 2008. For å kunne møte etterspørselen har vi utvidet med et ekstra avhørsrom. Slik kan vi i praksis avholde to avhør samtidig. Vi ser at dette kan gå utover den øvrige virksomheten i forhold til andre oppgaver i Barnehuset. Barnehuset trenger en styrking på en halv til én stilling på merkantilt/teknisk personell.

Behovet for psykologkompetanse ble i 2008 merkbart og det ble besluttet å utvide stillingen med 50 prosent. (Gjeldende fra februar 2009).

TILSATTE I BARNEHUSET BERGEN

Barnehuset Bergen har fem og en halv ansatte i tillegg til lege og sykepleier i 20 prosent engasjement fra Helse Vest. Staben består av leder, tre seniorrådgivere, psykologspesialist og en konsulent. Medarbeiderne er rekruttert fra ulike fagmiljø og favner et vidt spekter av fagkompetanse innenfor politi, helse, barnevern, juss og teknisk utdanning. Alle med barnefaglig kompetanse har ulike videreutdanninger innen feltet. En medarbeider har mastergrad i Barnevern¹. Alle har bred erfaring fra fagfeltet og lang erfaring med tverretattlig samarbeid i ulike organisasjoner. Dette gir oss et godt utgangspunkt for å møte de ulike utfordringene som ligger i etablering av en ny organisasjon med tre ulike departement som oppdragsgivere. Ikke minst står vi godt rustet til å møte de barn og unge som har vært utsatt for dype krenkelser og overgrep, og sammen med familiene vurdere støtte og behandlingsbehov.

¹ Fra bekymring til handling (2008), Reidun Dybsland, UiB, Psykologisk fakultet

The background is a solid medium green color. On the left side, there are several overlapping, organic, blob-like shapes in various shades of green, ranging from a very light mint green to a slightly darker sage green. These shapes are layered, creating a sense of depth. In the center of the image, the number '4' is displayed in a large, white, sans-serif font. The number is clean and modern, with a slight shadow or drop effect that makes it stand out against the green background.

4

Faglig tilbud

MÅLSETTING

- God ivaretagelse og økt rettssikkerhet for barn og psykisk utviklingshemmede voksne i dommeravhør.
- Redusere belastning for barn og pårørende ved å tilrettelegge for en helhetlig ivaretagelse.
- Sikre rask hjelp og behandling.
- Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser.
- Rask igangsettelse og gjennomføring av dommeravhør, videre hjelp og oppfølging.
- Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet.

LOKALITETER

- Barnevennlig oppholdsrom.
- Rom for gjennomføring av dommeravhør og videokonferanse med profesjonelt utstyr.
- Medisinsk undersøkelsesrom.
- Møtelokaler til samrådsmøter og kurs.
- Avhørsrom for politiet med mulighet for videoopptak, til bruk for ungdom eller andre vitneavhør i overgrepssaker.
- Kontor til bruk for samarbeidsparter som oppholder seg i Barnehuset.

BARNEAVHØR

Barnehuset Bergen tilbyr lokaler med barnevennlige mottaks- og oppholdsrom. Samtalerom med videoopptak til bruk i etterforskningen og for bevisopptak

videooverføres til dommerrommet på Barnehuset. Teknikken styres av konsulent ved Barnehuset.

For barn opp til 16 år og for psykisk utviklingshemmede er dette regulert *str.p.l §. 239* og forskrift for dommerhør og observasjonsordning fra 1998. Inntil 1. juli 2008 var grensen 14 år. Barnehuset har hatt hovedfokus første året på barn under 14 år (endret januar 2009 til 16 år.). Det er dommer som formelt styrer avhøret og det utenrettslige avhøret har direkte kameraoverføring fra samtalen med barnet. Det er også kamera i taket slik at det kan overføres bilder om barnet uttryk-

INFORMASJON OG RÅDGIVING

Barnehuset Bergen gir tilbud om en samtale umiddelbart etter avhør til alle barn og deres ikke-krenkende omsorgspersoner. Disse samtalerne er i hovedsak informasjonsgivende, ved at det gis informasjon om Barnehuset og vårt tilbud, mulige reaksjoner etter overgrep og råd i forhold til ivaretagelse av barnet den nærmeste tiden. Alle gis tilbud om en ny samtale for å avklare videre oppfølging- og behandlingsbehov. På bakgrunn av barnets og familiens behov og ønsker, kapasitet på Barnehuset, kompetanse og tilgjengelighet i

«Et tverretatlig mottak for barn samt voksne psykisk utviklingshemmede som har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller vært vitne til vold i nære relasjoner»

ker seg ved for eksempel tegning. Dommer kan om nødvendig kommunisere direkte med avhører via en propp i øret på avhører. Hvem som avhører barnet er beskrevet i forskriften som *særlig skikket person* som den ansvarlige tingrett utnevner. Praksis er at dommer utnevner en polititjenestekvinne/mann som har gjennomført særskilt utdanning på Politihøgskolen i Oslo.

De barn som grunnet alder eller av andre grunner ikke blir avhørt av dommer blir i hovedregel avhørt av politiet på vanlig måte.

det øvrige hjelpeapparat, kan det enten gis behandling eller støttesamtaler fra Barnehuset eller bistand til å etablere kontakt med andre instanser.

BEHANDLING OG STØTTESAMTALER

Selv om ikke alle barn eller ungdommer som har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller vært eksponert for vold har behov for behandling, vil en del utvikle emosjonelle, sosiale, kognitive og/eller helsemessige vansker. Hvilke vansker og symptomer det enkelte

barn utvikler vil være avhengig av hva det konkret har opplevd, varighet av overgrepene, hvem som er overgriper, barnets øvrige fungering og barnets muligheter til å få støtte av sine omsorgspersoner (*Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, kunnskapsstatus 2007*).

Behandling av traumatiserte barn bør i tillegg til å involvere omsorgspersonene, innbefatte direkte arbeid med symptomer og stressmestring, utforskning

tilfeller nyttig å kartlegge barnets vansker og ressurser.

Både barnets traumer og fungering, og omsorgspersonenes støtte og håndtering bør kartlegges og vurderes.

Barnehuset Bergen har erfaring og kompetanse innen et bredt spekter av behandlingstilnærminger, herunder kognitive, psykodynamiske og familierapeutiske behandlingsretninger. Vi har spesifikk kompetanse på samtaler med barn, individualterapi med barn og ungdommer og familiesamtaler. Behandlings-

«Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som vedrører barn...»

(*Barnevernkonvensjonen § 3*)

av traumet, identifisering og korrigering av uhenksomme følelser og tanker (*Cohen, J.A., 1998*). Betydningen av at barnet blir snakket med og at opplevelsene blir tatt på alvor og forstått av omsorgspersonene er godt dokumentert (*Jensen et.al., 2005; Mossige et.al., 2005; Rosenthal et.al., 2003*). Den viktigste faktoren for barnas senere tilpasning er støtte fra foreldre og andre omsorgsgivere (*Cohen og Mannarino, 2000, NKVTS, 2007*).

Et av Barnehusets mandat er å gi korttidsterapi. For å avklare nærmere om barnet trenger behandling, og om den kan gis innenfor våre rammer, er det i de fleste

tilnærmingen for det enkelte barn og familien velges ut fra omstendigheter rundt overgrepet(ene), barnets utviklingshistorie og nåværende fungering, familiekarakteristika og den sosiale og kulturelle sammenheng barnet er i. Behandlingen planlegges i samarbeid med familien.

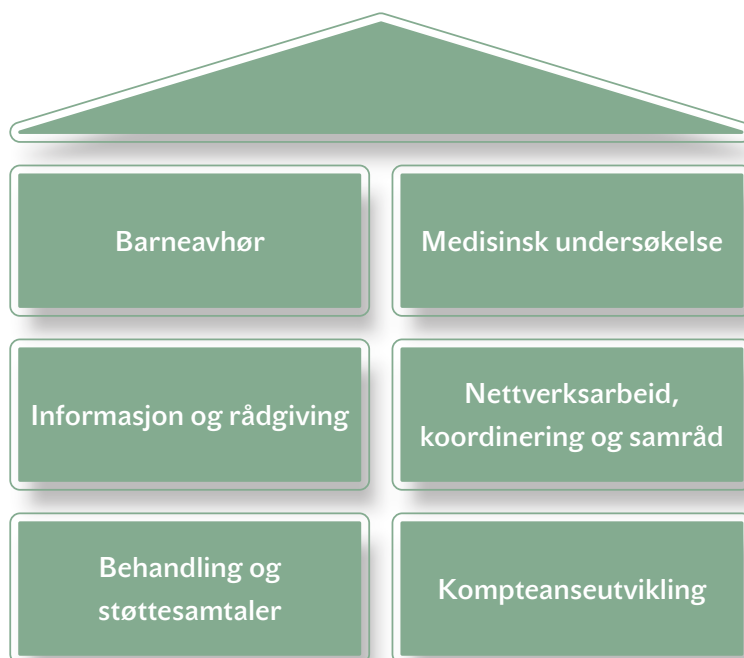
Barnehuset Bergen har i 2008 gitt behandlingstilbud til 53 barn hvorav to psykisk utviklingshemmede og deres ikke-krenkende omsorgspersoner. Alderen til barna har vært fra 3 til 16 år. Det har vært gitt støtte- samtaler, psykoedukasjon til barn og foreldre, leke- og samtaleterapi, mentaliseringsbasert terapi og familie-

terapi. Det bør vurderes om Barnehuset skal få henvisningsmyndighet til barne- og ungdomspsykiatrien.

NETTVERKSARBEID, KOORDINERING OG SAMRÅD

Barnehuset Bergen har med utgangspunkt i mandat

partementer. Det kan nevnes «*Seksuelle overgrep mot barn, en veileder for hjelpeapparatet*», utgitt av Sosial- og helsedirektoratet oktober 2003. Rundskriv Q – 24, mars 2005 *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*, utgitt av Barne- og familiedepartementet og *Påtaleinstruksjon* § 5–2.

og føringer laget en struktur for tverrfaglig samarbeid i Barnehuset. Hensikten med Barnehuset er at etatene som har ansvar for barn i disse sakene arbeider tettere sammen til beste for barnet.

Hovedaktører i dette samarbeidet er politiet ved etterforsker, politijurist, avhører, saksbehandler/leder fra ansvarlig kommunal barneverntjeneste og rådgiver fra Barnehuset. Dette samarbeidet reguleres av den enkelte etats lover og foreskrifter, samt veiledere og handlingsplaner som er utgitt av forskjellige de-

Barnehuset Bergen har arbeidet med å legge en del faste strukturer for arbeidet rundt det enkelte barn og familie som kommer til barnehuset. Mye av kritikken mot tidligere måte å arbeide på har nettopp vært at det var variabel kvalitet på det tverretalige samarbeidet i slike saker.

Samrådsmøter

Barnehuset innkaller til samrådsmøter når en sak er kommet fra politiet til Barnehuset. Foruten politi, påtale og kommunalt barnevern kan også andre in-

volverte etater delta i samråd. Dette kan være institusjonspersonale, pedagogisk personell, helsesøster, BUP eller BUPA.

I første samrådsmøte blir arbeidet rundt det enkelte barn som skal i dommeravhør koordinert, og oppgaver blir fordelt. Hensikten med samrådsmøte er å se på alle sider av saken med utgangspunkt i barnets behov for å bli ivaretatt. I dette arbeidet inngår fokus på ivaretagelse av barnet før, under og etter dommeravhør. Risikovurdering av barnets situasjon står sentralt.

Barneverntjenesten tilstede ved dommeravhør

I sin innstilling til Stortinget skrev blant annet Justiskomiteen¹ at hovedformålet med barnehus ikke må være av strafferettslig karakter, men at barnets behov for beskyttelse skal være det overordnede målet. Som et av flere ledd for å oppfylle dette er nå nye aktører som barneverntjeneste og Barnehuset til stede under dommeravhør i de aller fleste tilfeller. Flere andre rapporter påpeker dette behovet.

Barneverntjenesten

Barnehuset arbeider tett sammen med den kommunale barneverntjeneste rundt det enkelte barn. Sam-

«...hovedformålet med barnehus ikke må være av strafferettslig karakter, men at barnets behov for beskyttelse skal være det overordnede målet»

Dersom barneverntjenesten har fått melding om/er informert om barnet sin situasjon inviterer Barnehuset den kommunale barneverntjenesten til dommeravhør. Dette for å unngå at barnet må fortelle sin historie flere ganger for igangsetting av tiltak. Barneverntjenesten får gjennom sin tilstedeværelse foretatt en risikoanalyse og vurderer fortløpende om det er behov for å sette inn akutte tiltak ut fra de opplysninger som fremkommer under avhøret.

arbeidet i enkeltsaker foregår i samråd og ofte ved videre oppfølging av barn og familie. Konsultasjoner og veiledning er også en del av Barnehusets tilbud til barnevernet.

Politi og påtale

Politiet er en av Barnehusets viktigste samarbeidspartnere. Politidirektoratet har lagt skriftlige føringer til politidistriktene i regionen om at Barnehuset skal brukes. Videre er det for Hordaland og Sogn og Fjordane politidistrikt nedfelt rutinebeskrivelser. Rutinene blir

jevnlig gjennomgått og evaluert i møter med politi- og påtaleledelse.

Langt de fleste saker som omhandler overgrep i nære relasjoner kommer i form av anmeldelse fra barnevernet. Barnehuset blir kjent med sakene først når det mottas en kopi av begjæring til tingretten. Hovedvekten av sakstilfanget kommer ved at politiet melder saker til Barnehuset når de sender begjæring til tingretten om dommeravhør. Samarbeidet blir fulgt opp ved at politi, påtalejurist og avhører deltar på samråd sammen med Barnehuset og det lokale barnevern.

Statsadvokatembetene er viktige drøftningspartnere når det gjelder strafferettslige tema. I tillegg samarbeider vi om kompetanseheving, særlig på tema om avhør av barn.

Domstolene

Det er tingrettene som er ansvarlig for gjennomføring av avhør av barn og psykisk utviklingshemmede. En dommer fra tingretten styrer prosessen og retten utnevner en særlig skikket person med kompetanse til å avhøre barn.

Barnehuset har hatt møter med de enkelte soren-skrivere for å sikre dialog og samarbeid. Alle tingretsdommere har vært invitert til informasjon og omvisning i Barnehuset i flere omganger. I tillegg er det løpende kontakt med Domstolsadministrasjonen i forhold til drøftning av ulike problemstillinger og informasjon ut til domstolene. Domstolsadministrasjo-

nen får også innspill og informasjon fra oss gjennom sin representasjon i styringsgruppen.

Konsultasjoner

Barnehuset har utført 118 konsultasjoner/veiledninger i 2008. Dette innebærer at barnet ikke blir registrert hos oss og saken kan drøftes anonymt. I dette tallet ligger det både konsultasjon per telefon og mer omfattende veiledning som har vært mer tidkrevende med flere møter og veiledningstimer.

Et hovedtema som går igjen i våre konsultasjoner er behov for veiledning i avdekkende samtaler med barn.

Vi har flest henvendelser når det gjelder mistanke om seksuelle overgrep. Det kan tyde på at dette er det som hjelpeapparatet synes det er vanskeligst å håndtere. Ved henvendelser hvor det er lav grad av mistanke henviser vi til konsultasjonsteamene som er godt utbygd i regionen. I saker hvor det er behov for hurtig intervensjon, og i saker med stor grad av bekymring, gir vi råd og veiledning til øvrig hjelpeapparat.

Barnehuset har som mål å ha kunnskap om det øvrige hjelpeapparatet. Henvendelser som faller utenfor våre rammer formidles videre til rett instans.

Vi har i 2008 hatt over 100 konsultasjoner med øvrig hjelpeapparat i forbindelse med bistand i vanskelige overgrepssaker. Henvendelsene har i hovedsak kommet fra ansatte i barnevern, skoler, barnehager, kommunal helsetjeneste og psykisk helsevern for barn og unge.

Tverretalige grupper

Barnehuset har faste møter med andre som arbeider med samme problematikk. Formelt er det dannet en gruppe bestående av representanter fra Barnehuset, fagteam i Bufetat, Senter for krisepsykologi og RVTS.

Barnehuset deltar i fagnettverk bestående av Støttesenteret mot incest og seksuelle overgrep i Hordaland, helsestasjonspersonell, Barneklubben, Røde kors telefonen, Redd barna, Barnevernvakten og Livskrisehjelpen.

Barnehuset har et utstrakt samarbeid med RVTS

Lege og sykepleier er avgitt tilsvarende to ganger 20 prosent stilling fordelt på to halve dager. De er ansatt ved Barneklubben også når de arbeider ved Barnehuset. Journaler blir ført i helsesystemet og opplysningene er underlagt Helse Vest sine pasientsystemer.

For akutte undersøkelser som ikke kan utføres de dagene lege og sykepleier er på Barnehuset har sykehuset opprettholdt sine rutiner for mottak av akutte saker.

Politi og barnevern kan be om undersøkelse på Barnehuset. Om sykehuset får henvisning eller begjæring

«Barnehuset skal tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet»

Vest og det er også utarbeidet en samarbeidskontrakt. Det er lagt til rette for et tett samarbeid ved at en av Barnehusets medarbeidere også har en 50 prosent stilling i RVTS.

MEDISINSK UNDERSØKELSE

Medisinske undersøkelser av barn kan utføres på Barnehuset. Vi har utarbeidet en skriftlig avtale med Barneklubben ved Haukeland Universitetssykehus. Det er lege og sykepleier med spesialkompetanse som utfører undersøkelser ved Barnehuset. Kompetansen gjelder også barn utsatt for vold.

i overgrepssaker direkte drøftes dette med personale på Barnehuset.

Lege blir også brukt som ressurs for kompetanseoverføring og drøfting av saker som impliseres spørsmål om medisinsk undersøkelse. Sykepleier er tilgjengelig og blir tilkalt når det avholdes undersøkelse på Barnehuset. Rutiner og informasjon ut om tilbudet var på plass høsten 2008. Det har vært et relativt lite behov for medisinske undersøkelser i perioden. Det ble utført to rettsmedisinske undersøkelser ved Barnehuset i 2008.

Tilbudet på Barnehuset gjelder for barn inntil 15 år. Livskrisehjelpen tilknyttet legevaktene har utviklet et

godt tilbud for mottak av barn utsatt for overgrep over 15 år i de store byene.

KOMPTEANSEUTVIKLING

Barnehuset skal ha spesiell kompetanse på tematikken vold og seksuelle overgrep og barn eksponert for vold i nære relasjoner. Både i perspektivet barn og foreldre og de traumer som kan oppstå, men og i forhold til håndtering av sakene i det offentlige straffe- og hjelpeapparat.

I målsettingen til Barnehuset heter det blant annet: «*Barnehuset skal tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet*».

Dette skal komme til uttrykk gjennom informasjon og undervisning, og gjennom gode evalueringsredskaper. Ansatte på Barnehuset skal til enhver tid ha god kunnskap om feltet og være oppdatert på det siste nye innen tema overgrep mot barn.

Kompetanseutvikling og utadrettet virksomhet

Barnehuset har i hele 2008 prioritert å ha utstrakt ekstern aktivitet. Vi har kontinuerlig hatt presentasjoner i hele regionen om hva Barnehuset står for og kan tilby utsatte barn og familier. Barnehuset har samtidig et stort fokus på hvordan vi kan bli en nyttig samarbeidspart for andre offentlige etater. I samarbeid med RVTS har Barnehuset hatt flere undervisningsdager om avdekkende samtaler med barn til regionens kommuner og barnehager og til Bufetat. I tillegg inviterer Barnehuset til seminarer for ulike samarbeidsparter.

Barnehuset arrangerer faste samlinger for dommeravhørere hvert halvår (eksterne forelesere og intern evaluering av avhør). I 2008 hadde vi en samling i mars og en i oktober. Inviterte forelesere var Tone Davik fra KRIPOS og psykologspesialist Haldor Øvereide. Reidun Dybsland fra Barnehuset hadde innlegg om *Barn som vitner*.

I november ble det arrangert erfaringskonferanse (om Barnehuset) for jurister og dommere i Kongressalen i Bergen. Forelesere var blant annet forsker Åse Langballe fra NKVTS², Tone Davik fra KRIPOS, statsadvokat Arild Oma, forsvarsadvokat Arild Dyngeland og leder Kristin Kongelvoll Fjell fra Barnehuset.

Representanter fra Barnehuset deltar regelmessig i ulike samarbeidsgrupper i regionen.

Ivaretaking og utvikling av egen kompetanse

Barnehuset Bergen mottar månedlig veiledning av psykolog Haldor Øvereide.

Det avholdes egne månedlige fagmøter på Barnehuset, både på organisasjonsutvikling og på barnefaglig utvikling.

Representanter fra Barnehuset i Bergen har deltatt på aktuelle og utvalgte lokale og nasjonale kurs og seminarer. Dette er av betydning både for å dele faglig kompetanse og ikke minst for å bygge nettverk til fagfolk i andre etater som arbeider med tilsvarende tema om overgrep blant barn.

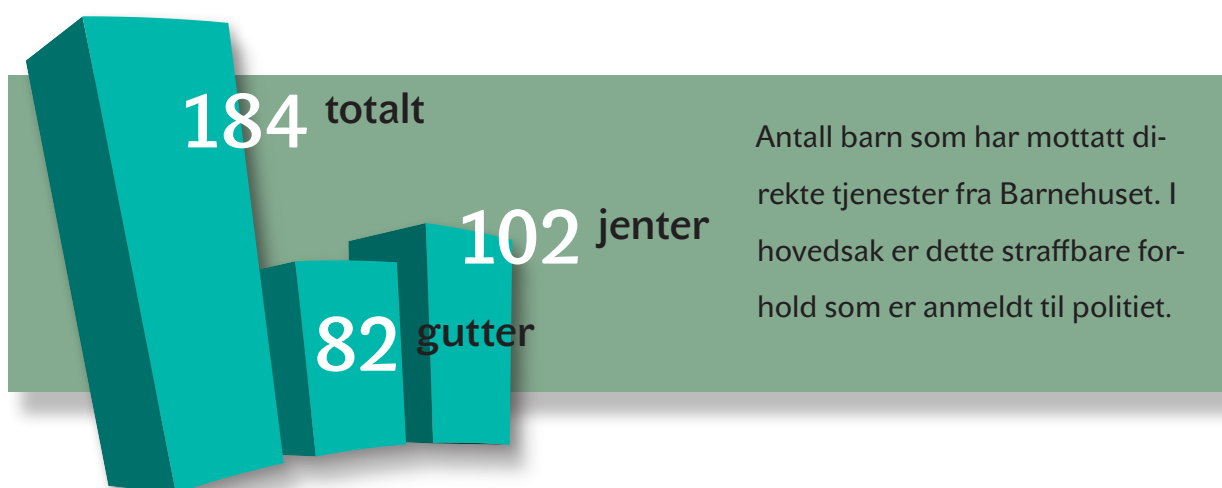
2 NKVTS – Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Barnehuset har prioritert å reise på utvalgte internasjonale konferanser og har hatt stort utbytte av dette i oppbygging av organisasjonen. Stine Sofies stilftelse har bidratt med midler til studietur til USA. Dette gav en særlig god start for Barnehuset i Bergen. De har videre gjort det mulig å delta på en internasjonal konferanse (ISPCAN) i Hong Kong høsten 2008. Dette har vært viktige bidrag til en god start for Barnehuset.

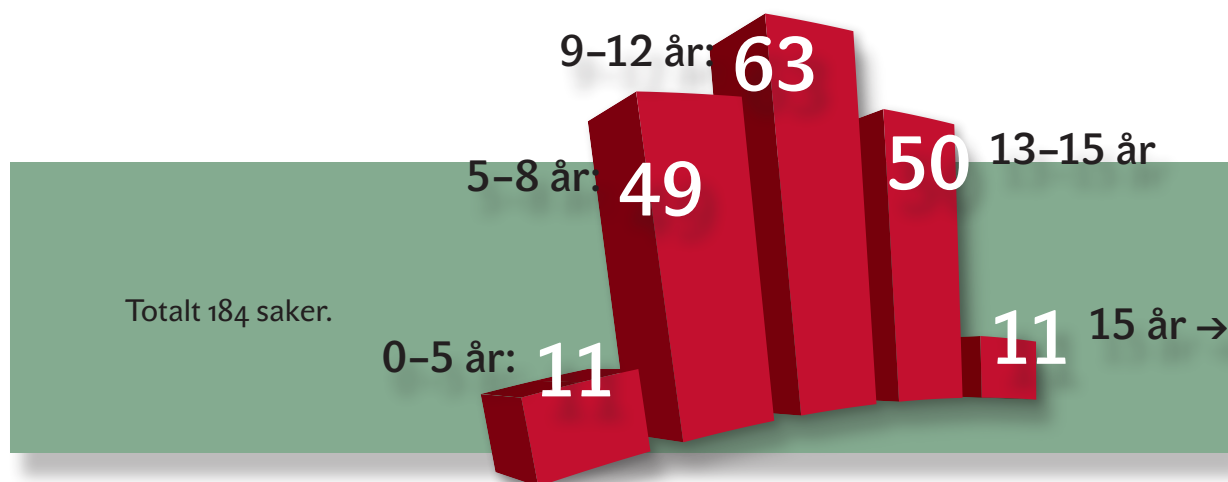
5

Statistikk

ANTALL SAKER BARNEHUSET BERGEN 2008

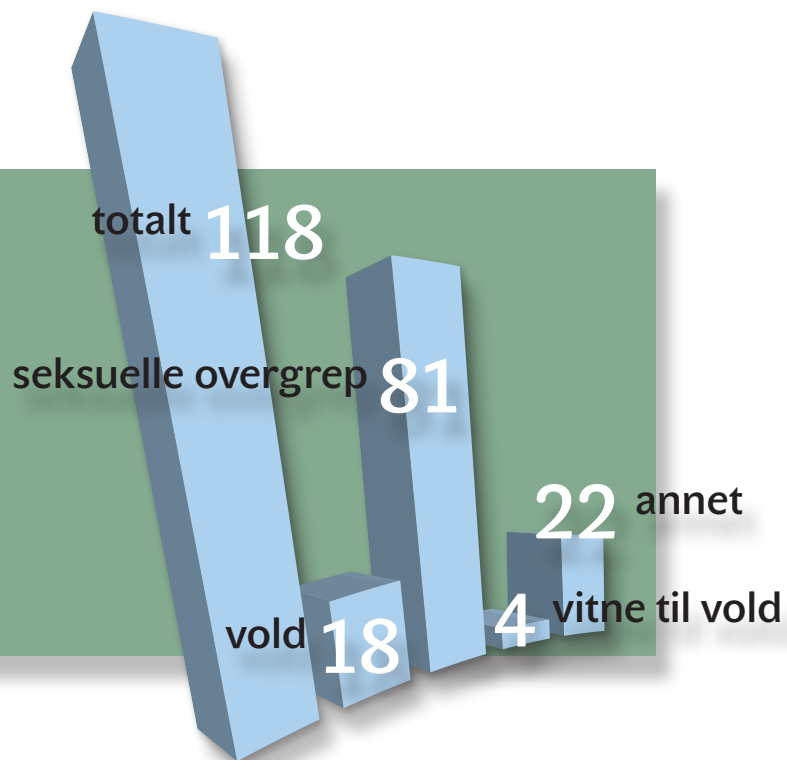

ANTALL SAKER FORDELT PÅ ALDER

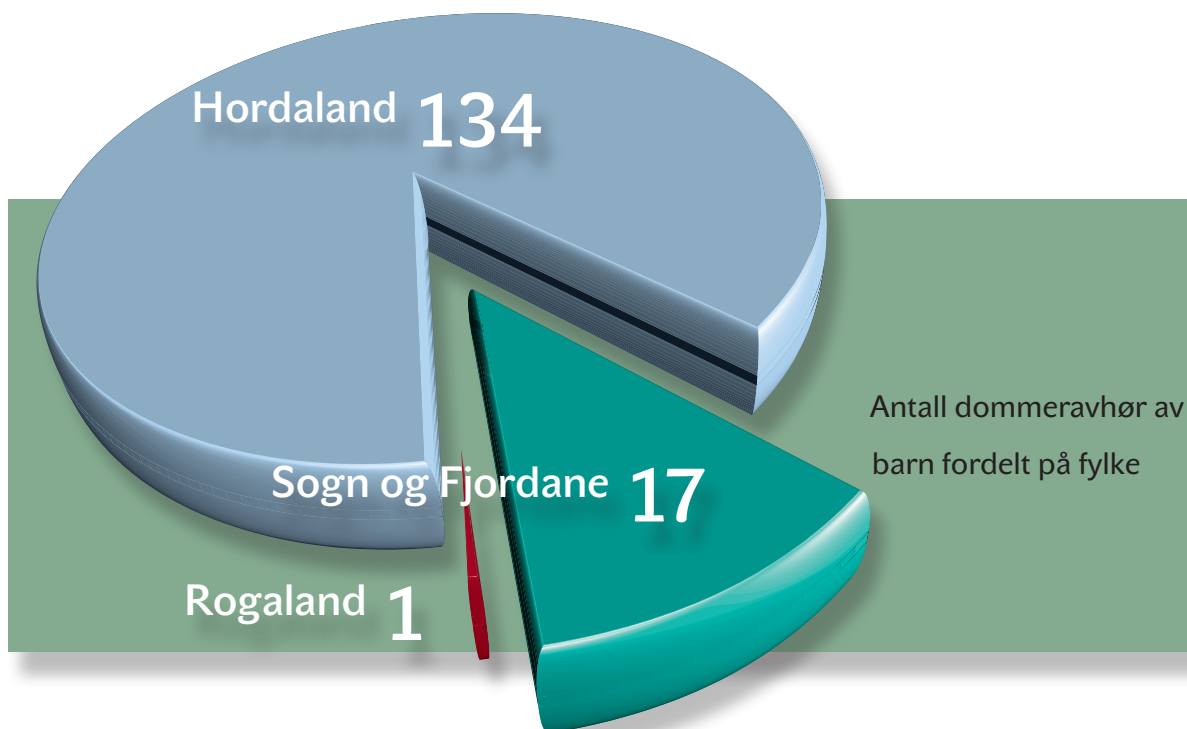

KONSULTASJONER

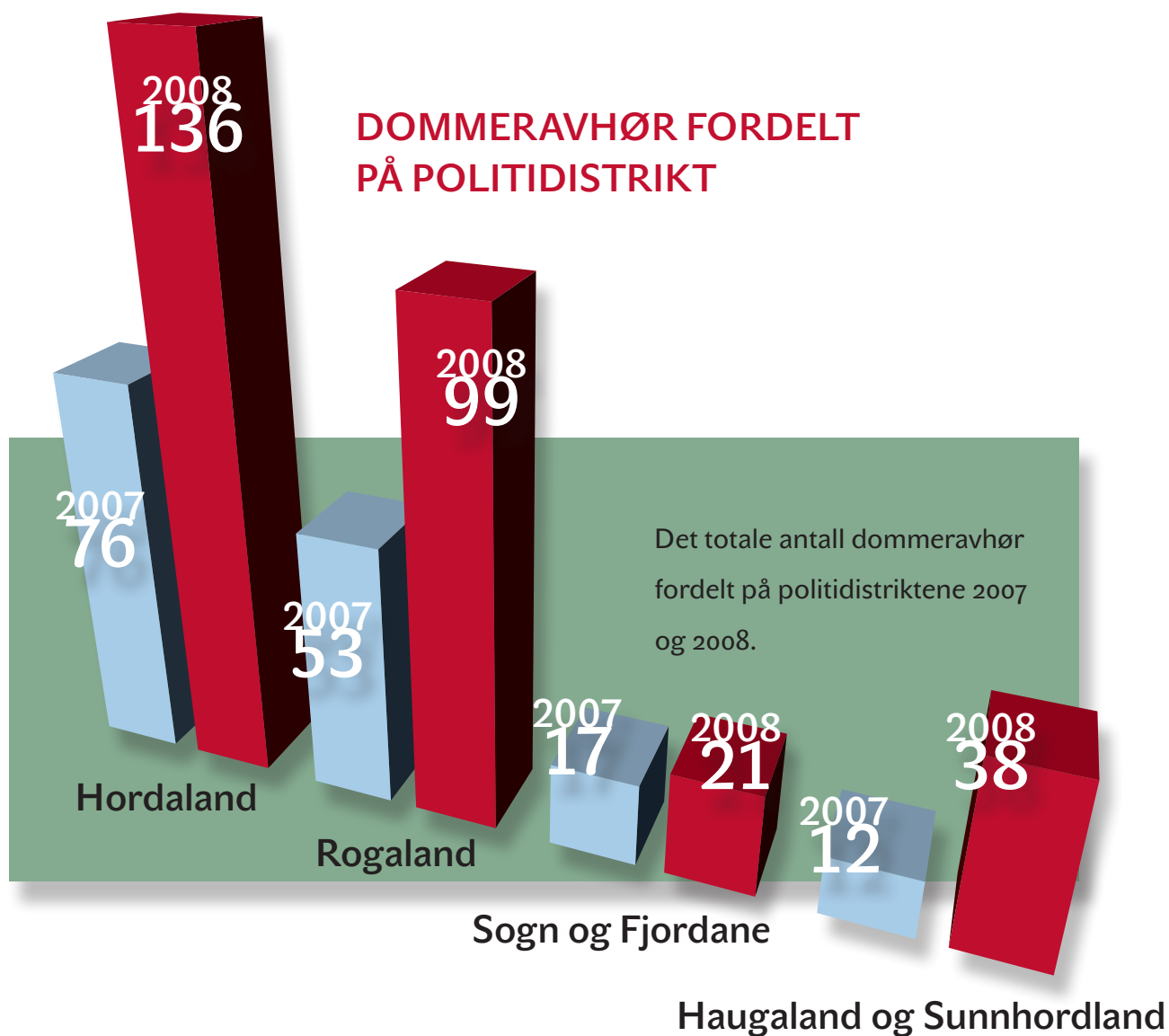
Konsultasjoner/veiledning i andre saker fordelt på type overgrep. Noen barn har vært utsatt for flere typer overgrep (jfr. kap. 4 *Faglig tilbud*, side 24).

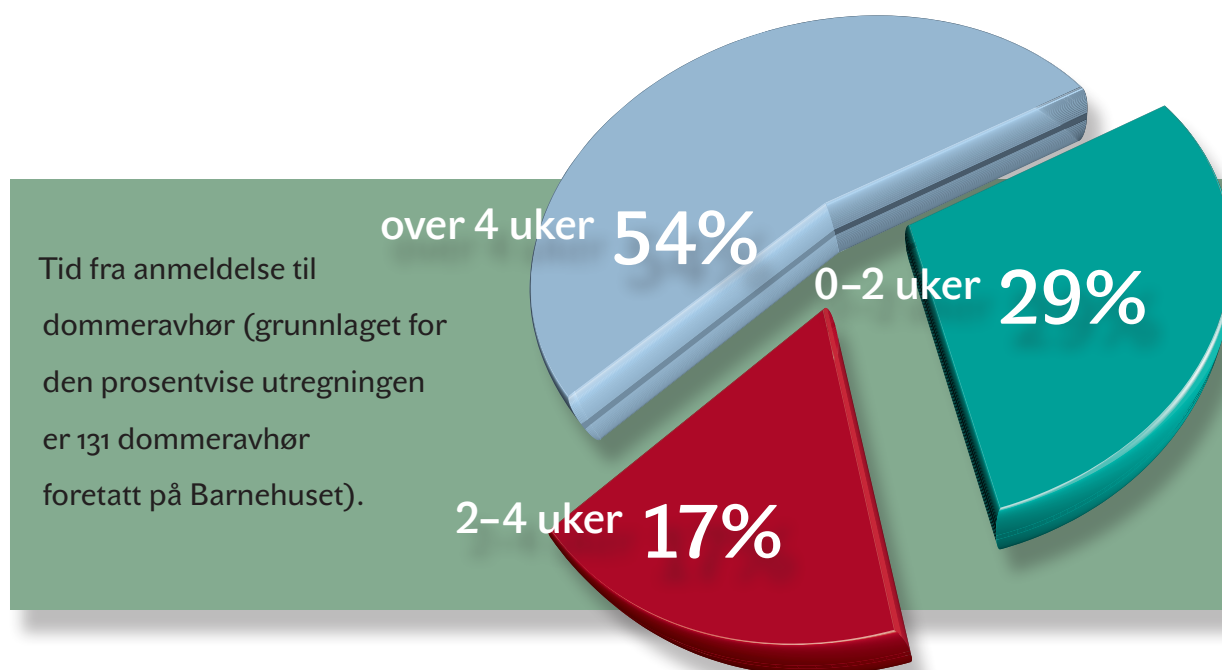
DOMMERAVHØR PÅ BARNEHUSET

DOMMERAVHØR FORDELT PÅ POLITIDISTRIKT

TID FRA ANMELDELSE TIL DOMMERAVHØR

KRYSSRAPPORT OPP MOT ALDER, KJØNN OG TYPE OVERGREP

Kjønn og alder	Antall totalt	Vold	Seksuelle overgrep	Vitne til vold	Annet
Gutter 0–5 år	9	4	4	1	0
Jenter 0–5 år	2	0	2	1	0
Gutter 5–8 år	21	12	5	7	1
Jenter 5–8 år	28	9	18	7	3
Gutter 9–12 år	34	17	13	15	1
Jenter 9–12 år	29	14	13	7	2
Gutter 13–15 år	15	6	7	2	1
Jenter 13–15 år	35	3	26	3	9
Gutter 15 → år	4	0	3	0	1
Jenter 15 → år	7	1	5	1	0

Totalt 184 saker på Barnehuset.

Noen barn har vært utsatt for flere typer overgrep (jfr. kap. 4 *Faglig tilbud*, side 24).

The background is a solid medium green color. In the upper right quadrant, there are several overlapping, organic, leaf-like shapes in various shades of green, ranging from a light sage to a slightly darker forest green. These shapes are layered, creating a sense of depth.

6

Utfordringer

BEHOV FOR LOV- OG FORSKRIFTEENDRINGER

MODELLEN FORUTSETTER at barnet bare skal behøve å forklare seg én gang for igangsetting av tiltak og oppfølging. Barnehuset har for å sikre oppfølging og sikring av barnet innført nye strukturer. En av de viktigste endringene er at rådgiver/psykolog fra Barnehuset og

Det er ikke i forkant foretatt endring i lov eller forskrift som følge av innføring av Barnehus.

Politiet har i utgangspunktet opplysningsplikt til kommunal barneverntjeneste jfr. *påtaleinstruksen* § 5-2 og *Barnevernloven* § 6-4 i de fleste av sakene som kommer til Barnehuset. Det er også viktig å fremheve *Barnevernkonvesjonen* § 3: *Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som vedrører*

«Lovendring av forskriften må til
for å sikre at barnehusmodellen
kan fungere etter intensjonen»

kommunalt barnevern er tilstede under det videooverførte avhøret som utføres på Barnehuset.

barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter

eller lovgivende organer. Barnekonvensjonen er tatt direkte inn i norsk lov og inkorporert gjennom menneskerettsloven § 2 nr. 4 i 2003. Konvensjonens bestemmelse skal ved motstrid gå foran bestemmelsene i annen lovgivning

Barneravhør utført under ledelse av dommer er definert som et utenrettslig avhør (også kalt dommeravhør) og reguleres av *Strpl. 239* og *Forskrift om dommeravhør og observasjon av barn* av 1998

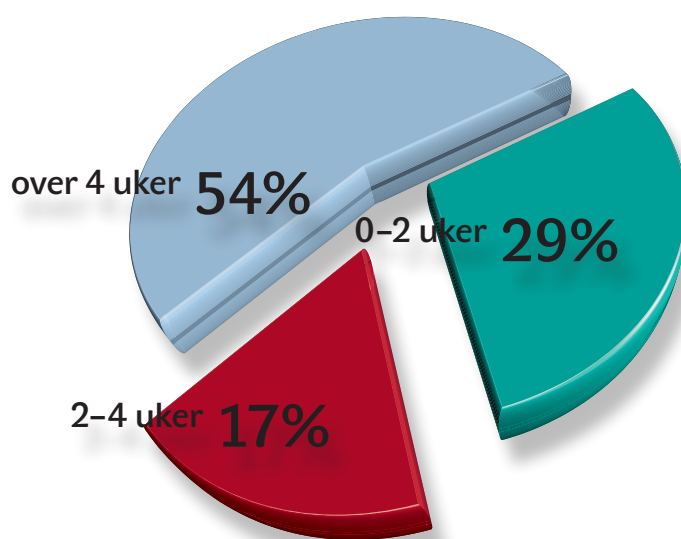
Erfaringene fra 2008 viser at barnevernets og barnehusets representanter ofte får være tilstede under avhør og således kan ivareta barnet etter avhør. Likevel er det noen dommere som ikke tillater tilstedeværelse. Det

er også ulike meninger hos forsvarer og påtale som innvirker på dommers beslutning. Det er et kontinuerlig arbeid med informasjon og samarbeidsrelasjoner for å sikre at representanter fra barnevern og barnehus får være tilstede. Lovendring av forskriften må til for å sikre at barnehusmodellen kan fungere etter intensjonen.

TID FRA ANMELDT SAK TIL AVHOLDT DOMMERAVHØR – OVERSKRIDELSE AV LOVPÅLAGT FRIST

I følge *straffeprosesslovens* § 239, 4 ledd skal avhør av barn og psykisk utviklingshemmede foretas innen to uker etter anmeldelse av den straffbare handlingen er inngitt til politiet, med mindre særlige grunner tilsier at det foretas senere.

Barnehuset har med bekymring registrert at det

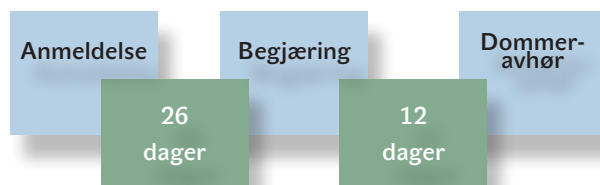
ofte tar lang tid fra et forhold blir anmeldt til barnet får fortalt sin historie i avhør. Mistanke om overgrep kan føre til at en hel familie kommer i krise og barnet utsettes for en store belastninger. Slik sett kan det få uheldige kon-

sekvenser når tidsfrister overskrides, både med tanke på ivaretagelse, risikovurdering og av hensyn til bevis-sikring i straffesaken.

Ordningen med dommeravhør er en tidkrevende prosess med mange involverte parter. Prosessen starter ved at en begjæring om utenrettslig avhør av barnet sendes fra påtalejurist i politiet til den stedlige tingrett. Tingretten beslutter om dommeravhør av barnet skal

avholdes og det innkalles forsvarer, bistandsadvokat, eventuell setteverge og påtalejurist. I tillegg skal en avhører med spesialkompetanse være tilgjengelig. Barn og verge blir innkalt når tidspunkt er satt.

Erfaringer fra ett års drift av Barnehuset viser et gjennomsnitt på 38 dager i 2008 fra inngitt politianmeldelse til dommeravhør av barnet. Politiet hadde en gjennomsnittstid på 26 dager før påtalejurist sendte begjæring til den stedlige tingrett.

Konsekvensene ved lang ventetid før barnet blir at avhøret kan være svært belastende.

I noen tilfeller må barn plasseres akutt som følge av mistanke om overgrep. Erfaring tilsier at barn kan komme til å trekke sine tidligere forklaringer om overgrep. Det kan være flere grunner til dette:

- Barnet blir engstelig for konsekvensene av å ha fortalt.
- Stor usikkerhet om egen og nære familiemedlemmers fremtid.
- Barnet blir truet av mistenkte og/eller annen foreldrepart.
- Barnet blir påvirket til å trekke sin forklaring.
- Barnet kan savne far og mor og lengte hjem til tross for overgrep.

- Barnet minimaliserer.

Som tidligere nevnt er det etter en avdekking ofte en hel familie i krise. Barnehuset får oftest ikke kjennskap til saken før begjæring av avhør og kan dermed ikke tilby foreldrestøtte for å håndtere situasjonen og barnet på best mulig måte. Vi har flere ganger bedt om tidligere varsling, men har foreløpig ikke funnet frem til rutiner som kan avhjelpe dette. Barnehuset har derfor ikke hatt mulighet til å påvirke i forhold til overskridelsene av de lovpålagte frister.

RETTSSIKKERHET FOR DE MINSTE BARN OG PSYKISK UTVIKLINGSHEMMEDE

Idag finnes det i praksis ikke alternativ til dommeravhør for de minste barna, barn med utviklingsforstyrrelser eller psykisk utviklingshemmede. Det kan også være slik at barn er redd for å fortelle om overgrep og trenger mer tid med avhører før det klarer å formidle seg. I 1998 ble det i *straffeprosessloven* § 239, 3 ledd, innført en observasjonsordning som et alternativ til ordinært dommeravhør. Ordningen med observasjon ble i 2004 evaluert av et utvalg nedsatt av Domstolsadministrasjonen og Justisdepartementet. Arbeidsgruppen kom frem til at ordningen bør vurderes opphevet. Etter vår kunnskap har observasjonsordningen ikke vært brukt i Norge siden dette. Barnehuset har vært opptatt av å finne løsninger som kan brukes som alternativ til ordinært dommeravhør og observasjon.

Det finnes en løsning som brukes i USA, EFI – *Extended Forensic Interview* (utvidet avdekkende intervju). EFI er i flere stater prøvd i rettslig sammenheng og meldes å være et godt verktøy for formidling fra de små barna, også i rettssystemet. Samtalene er lagt opp slik at en skal få en mest mulig fri forklaring (narrativ) om eventuelle overgrep og med ikke-suggererende spørsmål.

EFI består av fem korte samtaler over kort tid (for eksempel 20 minutter to ganger i uken). Videoopptak dokumenterer samtalene og det er viktig at det er sam-

BRUK AV BARNEHUSET I REGIONEN

Barnehusets tilbud når ikke barna i Rogaland. Tingrettene i fylkene Hordaland og Sogn og Fjordane har brukt Barnehuset ved dommeravhør i 2008. Disse er Bergen tingrett, Nordhordland tingrett, Hardanger tingrett, Fjordane tingrett, Sogn tingrett og Sunnhordland tingrett. De øvrige tingretter (Stavanger, Jæren, Dalane og Haugland tingrett) har ikke brukt Barnehuset. Kun én sak er behandlet for Stavanger tingrett og lokalt politi, men da med bistand fra en dommer fra Bergen tingrett. Dette synes å være begrunnet i en

«Erfaringer fra ett års drift av Barnehuset viser et gjennomsnitt på 38 dager i 2008 fra inngitt politianmeldelse til dommeravhør av barnet»

me avhører gjennom alle samtalene. Det er i utgangspunktet ikke noe hinder i lovverket for utprøving av en slik modell. Med Norges ordning med dommeravhør må videomaterialet stilles tilgjengelig og barnet må eventuelt avslutte med et dommeravhør for å sikre kontradiksjonsprinsippet. Et annet alternativt er at det skrives en rapport som dokumenteres med vedlegg av videoopptak.

økonomisk og ressursmessig avveining for politi og tingrett.

Det har fra oppstart vært et tema om reisevei og ressursbruk vil føre til ulik bruk av Barnehuset i regionen. En eventuell belastning for barn og omsorgsperson har vært brakt frem som en mulig problem. Fra Rogaland har vi så langt liten erfaring med om barn og familie opplever dette som en ekstra belastning. De familier som har svært lang reisevei, for eksempel fra Sogn og Fjordane fylke, har overnattet på hotell i Bergen ved

besøk på Barnehuset. Familiens reiseutgifter blir i sin helhet dekket av Barnehuset sitt budsjett og tilbakemeldingene fra familien har så langt vært positive. Det synes som at for en familie i krise kan reisevei være en bagatell sett opp mot bedre omgivelser og støtte til seg og barnet. Dette er et evalueringspunkt som må vurderes nøye etter mer og lengre erfaring.

Det har vært en sterk økning i antall dommeravhør i hele regionen. I snitt har antallet dommeravhør blitt nesten doblet fra 158 i 2007 til 294 i 2008 .

Økningen gjelder jevnt over hele regionen. Lovendring i forskrift om dommeravhør fra 1. juli 2008 som nå også omfatter aldersgruppen 14-16 år forklarer noe av økningen. En økning i anmeldte saker av seksuelle overgrep mot barn under 14 år har også vært medvirkende. I tillegg antas det at et stort fokus på overgrep mot barn de siste årene også kan være medvirkende faktorer.

Flere etater i Rogaland uttrykker at de ønsker et eget Barnehus plassert i Rogaland. Flere lokalpolitikere arbeider for et slikt alternativ. Både ressursbruk for offentlige instanser og den store økningen i totalantall dommeravhør i regionen har vært med å aktualisere denne debatten. Barnehuset Bergen har forståelse for et slikt ønske og mener at dette bør utredes nærmere.

7

Planer fremover

FORSKNING

BARNEHUSET BERGEN har sammen med Hamar lagt stor vekt på å få utviklet en lik registreringsbase av data til bruk for forskning og evaluering. Dette har blitt videreført til de øvrige tre barnehusene slik at alle får samme grunnlag for å registrere aktuelle data.

NKVTS har samråd med Barnehusene utarbeidet et forslag i forhold til forskning i Barnehusene på feltene: dommeravhør, behandling og medisinsk undersøkelse. Vi har også møtt Michael Lamb fra University Of Cambridge til diskusjon om Barnehus og forskning. Lamb var invitert for eventuelt å bistå NKVTS. Denne søknaden er sendt til Justisdepartementet for godkjenning og søknad om midler. Barnehuset er opptatt av å være en arena for forskning og vil tilret-

telegge på best mulig måte for bredest mulig forskning på Barnehuset.

EVALUERING

Det arbeides med å legge til rette for en evaluering av barnehusene i Norge. Dette mener vi bør gjøres av en ekstern og uavhengig aktør.

OPPFØLGING OG BEHANDLING

Vi vil forstsette å utvikle gode kartleggingsverktøy for å sikre at barna som trenger det får tilpasset behandling og oppfølging. Barnehuset arbeider kontinuerlig med å inneha god kompetanse på feltet, være à jour med nyere forskning og på dette grunnlag utvikle best mulig oppfølging, støtte og behandling for barn utsatt for overgrep.

UTVIKLING PÅ NASJONALT PLAN

Gjennom ledersamarbeid og faglige samlinger vil vi arbeide for å utvikle en felles plattform for barnehusene i Norge. Ledernetverket og den felles faglige utvikling blir viktig for best mulig utnyttelse av de unike tverrfaglige ressursene

sparende for våre involverte samarbeidspartnere, særlig for tingrettene og politiet.

NØDVENDIGE LOVENDRINGER

Barnehuset vil arbeide for at mandat og intensjoner blir ivarettatt. Også gjennom en eventuell tilpassing av lovverket. Vi vil også arbeide for barnets rettigheter til å bli beskyttet, blant annet ved innføring av avhørsmodeller som er tilpasset slik at også barn eller psykisk utviklingshemmede som ikke passer i vanlig avhørsmodell kan få formidlet sin historie.

UTPRØVING AV VIDEOOVERFØRING

TIL TINGRETTENE

Barnehuset ønsker å prøve ut videooverføring av dommeravhøre til tingrettene. Ordningen har vært utprøvd ved Reykjaness tingrett på Island over flere år med godt resultat.

Ved direkte videooverføring til tingretten kan dommer kommunisere med avhører underveis. Barnehuset har det nødvendige utstyret for å prøve ut denne ordningen. De ulike tingrettene er i ferd med å installere tilsvarende utstyr. Dette vil åpenbart være ressur-

www.barnehuset.net
www.barnehuset.com

Besøksadresse:
Allehelgensgate 4
5016 Bergen

Postadresse:
Postboks 285 Sentrum
5804 Bergen

Telefon: 55 55 69 00
Telefaks: 55 55 69 10
post@barnehuset.net